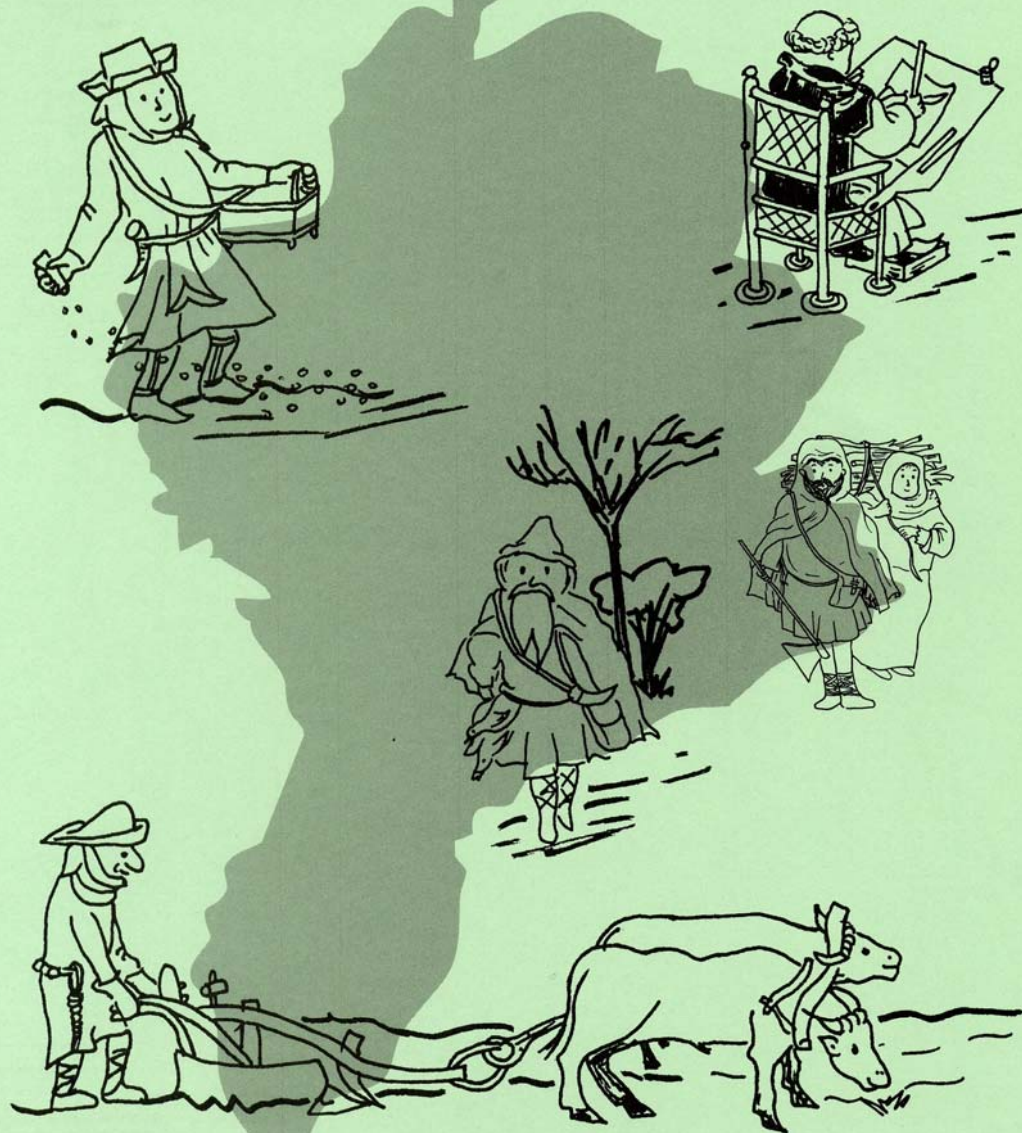

ESTUDI DE LA COMARCA

LA TERRA ALTA

5 Història

QUÈ ÉS LA HISTÒRIA?

Has sentit parlar mai de la història?. Potser ho has llegit als llibres o vist a la televisió?.

Aquest quadern que ara comences t'ajudarà a entendre-ho; a saber què és la història. Ho farem a partir de la teva vida, de tot el temps que has viscut.

A continuació trobaràs unes fitxes i activitats que hauràs d'omplir amb les dades teves. Per fer-ho, a vegades hauràs d'investigar, preguntar als teus pares o mares, als teus mestres...

Un cop acabades aquestes activitats tindràs feta la TEVA HISTÒRIA, sabràs els fets més importants de la teva vida.

QUI ETS?.

Nom:

Primer cognom:

Segon cognom:

Edat:

Adreça:

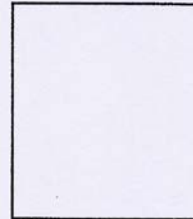
Població:

Comarca:

Alçada:

Pes:

Fotografia

QUAN VAS NÉIXER?

Data de naixement:

Nom del pare:

Nom de la mare:

Lloc on vas néixer:

Nom de la clínica:

Pes:

Alçada:

EL PRIMER ANIVERSARI.

Data del primer aniversari:
Quan vas començar a caminar?
Quantes dents tenies?.

LES PRIMERES PARAULES.

Data del segon aniversari:
Les primeres paraules:
L'habitació. Com era?

EL TERCER ANIVERSARI.

Data del tercer aniversari:
Anaves algunes hores a la guarderia?
Quina?
Encara existeix ara?
Non de l'escola on vas fer el parvulari:
Nom de la primera mestra:

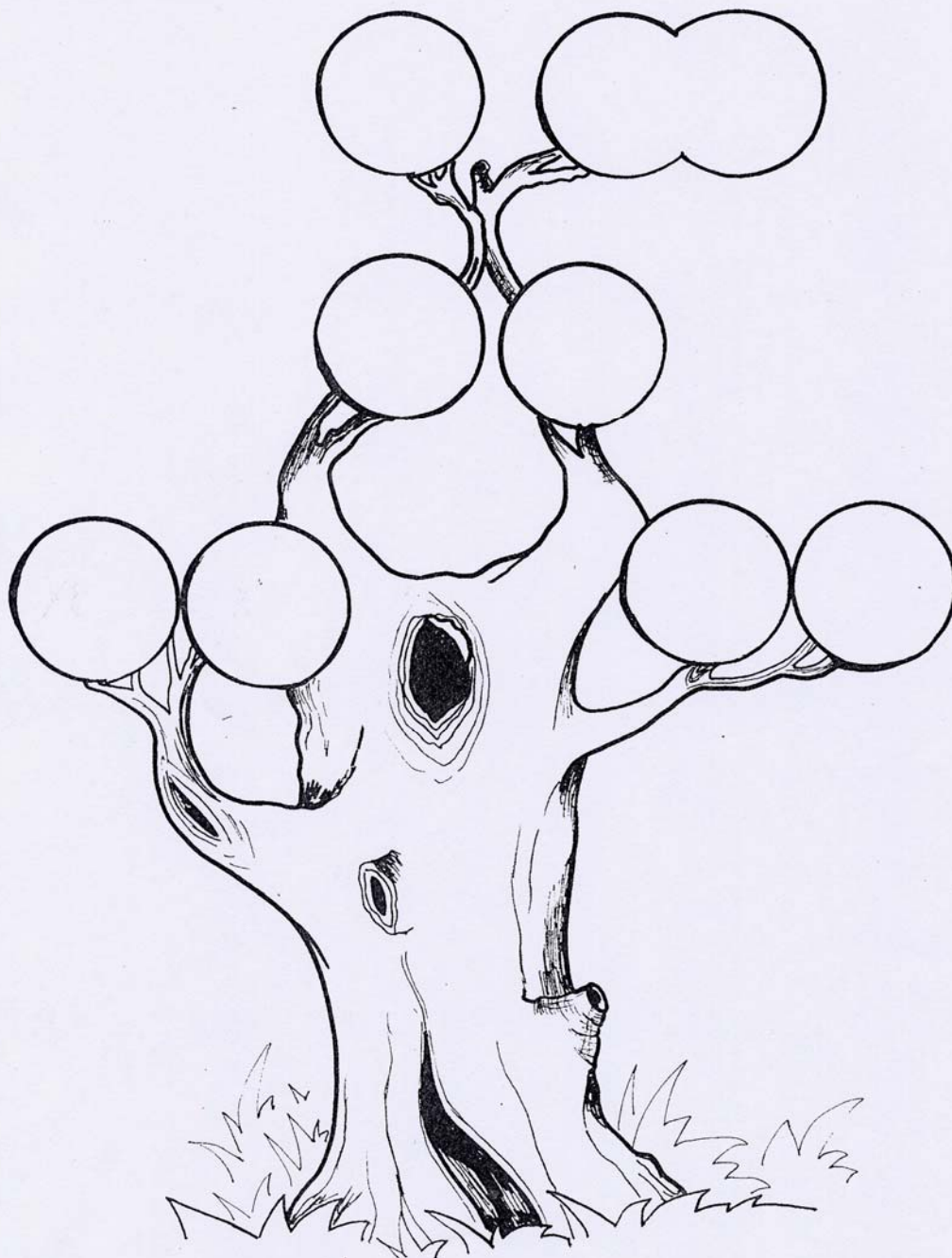

VAS CREIXENT.

Data del vuitè aniversari:
Nom de l'escola:
Nom del/a mestre/a de gimnàstica:
El primer esport que has practicat:
Nom del/a mestre/a de música:
Escoltes música?
Qui o quina?
A què t'agrada jugar?
Què fas quan surts de l'escola?
Qui són els teus amics?

Ara faràs l'arbre genealògic de la teva família. Pots fer-ho amb fotografies, dibuixos o noms. Observa que els teus cognoms tenen un ordre i que tu et dius així perquè els teus avantpassats s'ho deien.

La Terra Alta: història.

Per a completar la teva història, faràs la línia del temps. Després en podràs fer una quan estudiïs qualsevol història.

Enganxa i escriu les dates.

foto de quan
vas néixer.

foto als tres anys
a l'entrar a l'escola.

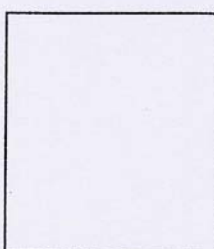
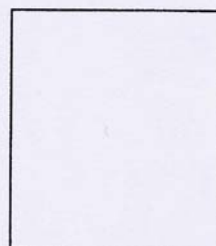

foto actual.

Línia dels temps.

Data	Data	Data

Com has vist tu tens una història.

I com tu, totes les persones de la Terra Alta en tenen una de pròpia. No només les persones que vivim ara, també les que han viscut abans: reiaios, rebesiaios., ...

Si anem estudiant les seues històries, estudiarem la història de la Terra Alta.

Això vol dir que la història dels homes i les dones de la Terra Alta va començar fa molt i molts anys.

Ara estudiarem la història del terraltins. Per a fer-ho ens ajudarà un personatge que coneixeràs a la propera pàgina.

Estudi de la comarca: la Terra Alta

Hola!, em dic Jordi,
tinc 10 anys i faig quart de primària.
El meu poble és un poble petit que podria
ser el teu. Visc amb els pares i el meu
germà Joan a la mateixa
casa que els meus iaïos.

El meu pare és pagès i la meua
mare l'ajuda. Tenen quaranta
anys. Per tant tenen quaranta
anys d'història. Conreen la vinya,
els ametllers i les oliveres que ja
eren dels meus iaïos. També tenim
un hortet.

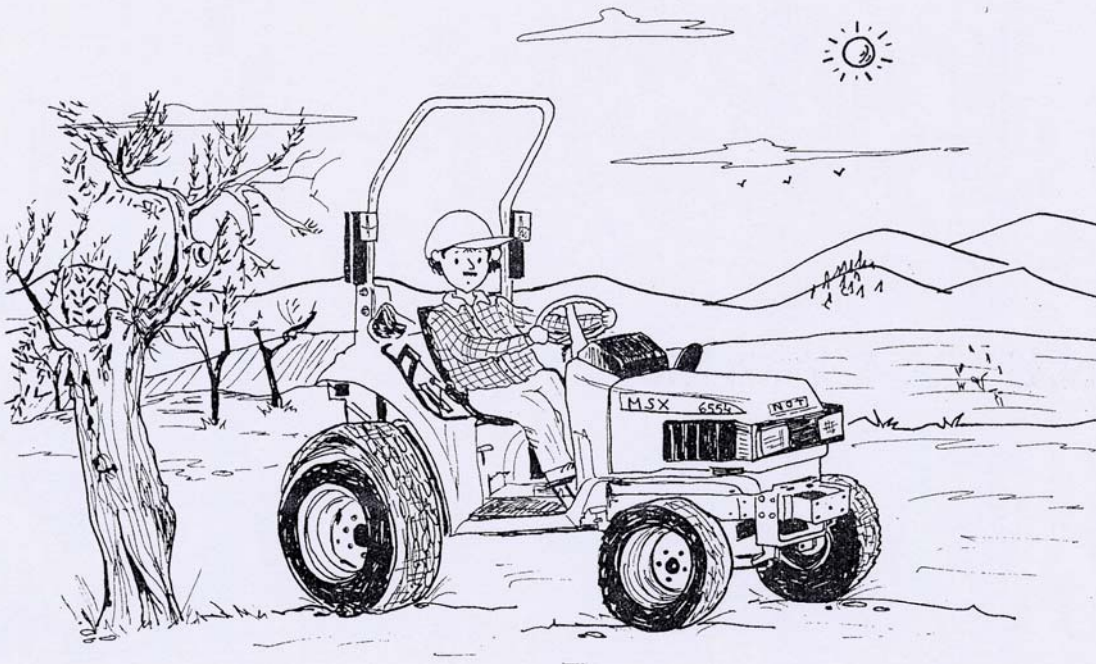
A casa tenim un tractor i totes les
eines necessàries per a treballar el
camp. Estem mecanitzats.

Com veuràs al llarg d'aquest quadernet els pagesos han estat el
principals protagonistes de la història de la teua comarca.

Estudi de la comarca: la Terra Alta

Com pots veure al dibuix de sota, per a treballar la terra necessitem diverses màquines.

Treball d'investigació.

Escriu el nom de diverses feines que fa el pagès i al costat la maquinària que utilitza.

feina	maquinària

Una de les feines que hem de fer a l'ametller,
a l'olivera i a la vinya, és: ODOBAR.

Treball d'investigació. Feines

Què es fa?.

Amb quina finalitat es fa?.

Com es fa?.

Quan es fa?.

Quines eines o màquines s'utilitzen?.

Una altra feina que fem és: *ESPORGAR*.

Treball d'investigació. Feines

Què es fa?.

Amb quina finalitat es fa?.

Com es fa?.

Quan es fa?.

Quines eines o màquines s'utilitzen?.

A la tardor recollim el treball de tot l'any a la vinya. És al VEREMAR.

Treball d'investigació. Feines

Què es fa?.

Amb quina finalitat es fa?.

Com es fa?.

Quan es fa?.

Quines eines o màquines s'utilitzen?.

Aquestes feines, que hem estudiat, no s'han fet sempre igual. Els meus iaios feien els treballs manualment, o amb l'ajut d'animals.

Posa nom als diferents estris que portava l'animal per a poder llaurar la terra.

Investiga i respon:

Quins animals empraven per a ajudar-los en els treballs del camp?

Escriu el nom de diferents feines que feien amb aquests animals.

Quines eines o aparells portaven per a fer aquestes tasques?.

Per quines s'han substituït?.

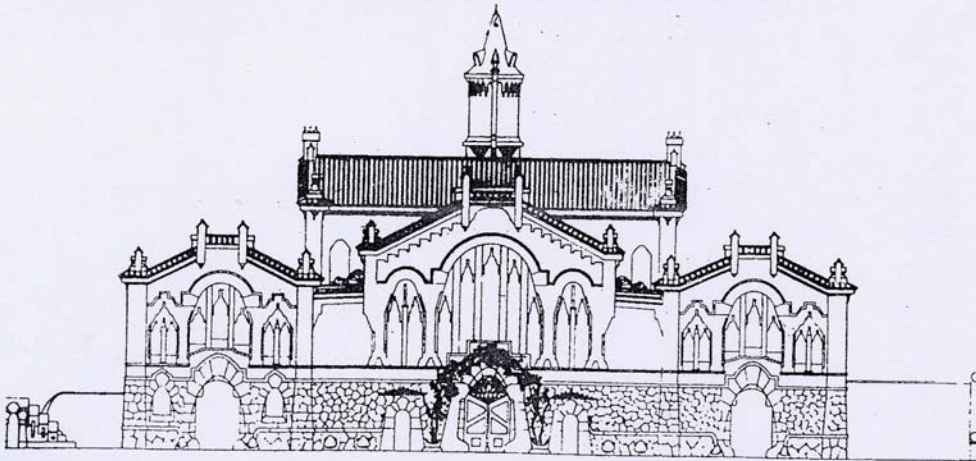
La Terra Alta: història.

Abans, les feines del pagès eren molt més dures. Les condicions de vida més difícils. Així, en època dels meus rebesavis, el pagesos ajunten els seus esforços per a defensar millor els seus interessos.

Neix el que s'anomena associacionisme agrari.

A la Terra Alta els dos edificis més representatius d'aquesta època són els cellers cooperatius de Gandesa i d'El Pinell de Brai.

Estudiem aquests edificis:

Quins materials es feren servir per a la construcció dels cellers?

pedra

☐

formigó

☐

totxo

☐

Creus que són materials autòctons?

Per a l'elaboració i construcció de quins productes es van construir els cellers?

Qui va ser el seu autor?

Tenen algun renom?. Quin?. Per què?

Estudi de la comarca: la Terra Alta

La Terra Alta: història.

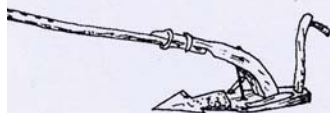
La història que hem vist fins ara és la que m'han contat. Per a estudiar l'anterior ho hem de fer a través del que ens han deixat escrit o interpretant el que podem (construccions, restes, ...).

Fa entre dos-cents i tres-cents anys, els pagesos van anar descobrint nous sistemes de treballar la terra i de treure'n profit. Això va fer que l'agricultura es desenvolupés ràpidament. Aquests canvis permeten el pas de l'agricultura de subsistència a l'agricultura comercialitzada.

- Els pagesos coneixien l'arada des de temps llunyans. Però, poc a poc, van anar descobrint que com més dures eren les relles de l'arada, més profund podien cavar, la terra es removia més bé i les collites eren millors.
- Van anar convertint les terres de bosc en terres de conreu. D'aquí s'ha derivat que al nostre paisatge hi hagi més camps de conreu i menys boscos. Si hi ha més camps hi ha més producció d'aliments i la gent pateix menys fam i hi ha menys malalties.
- També van descobrir que afegint adobs, la terra donava més fruits. La ramaderia forneix la carn.

Aquests petits canvis van fer que es produïssin més aliments dels que necessitaven. Amb la venda dels excedents al mercat començarà a desenvolupar-se el comerç.

arada íbers

arada romana

arada Rotheram (1730)

Estudi de la comarca: la Terra Alta

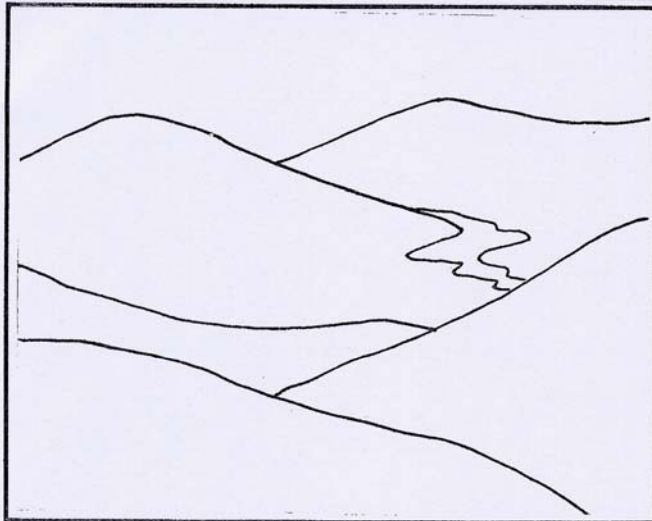
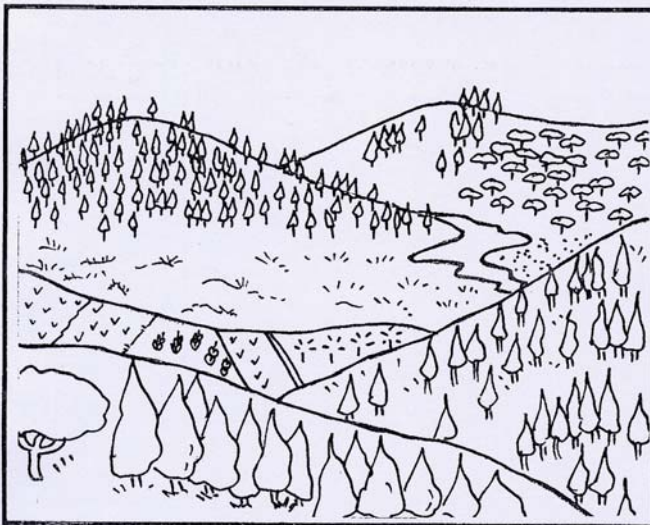
Observa els tres tipus d'arada i respon:

Quina de les tres remenarà millor la terra?. Per què?

Quines conseqüències va tenir el descobriment de millors arades?

Esbrina què és el guaret?

Aquí tens uns terrenys que es transformen.

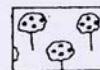
Situa els conreus a les terres noves, segons la llegenda

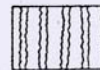
Olivera

Vinya

Arbres
Fruiters

Horts

Blat de moro

Blat

Quines conseqüències va tenir per a la vida dels pagesos?

La Terra Alta: història.

A l'edat mitjana els pagesos eren uns dels tres grans grups de persones que hi podíem distingir, juntament amb els que resaven (MONJOS) i els que feien la guerra (NOBLES). La seua font d'alimentació era l'agricultura. La gent tenia molta por d'una mala collita, ja que si això passava hi havia fam, epidèmies, malalties, ... Menjaven d'allò que collien els pagesos i només gastaven per allò que eren capaços de collir. Tenien una economia d'autoconsum. El pagès havia de donar part de la seua collita al senyor o al monestir. Els pagesos vivien en cabanes i masos, els monjos en monestirs i els nobles en castells.

Pinta els personatges típics de l'edat medieval.

Els monjos vivien als monestirs. Es dedicaven sobre tot a la vida religiosa, però també a la cultural.

Per això una de les parts més importants dels monestirs era l'església i el claustre. La part dedicada a la vida cultural la formaven l'escola, la biblioteca i l'scriptorium.

Hi havia instal·lacions dedicades a la caritat i l'hospitalitat de pelegrins, monjos de pas, pobres o visitants de categoria.

També deixaven terres a serfs, colons o homes lliures, que pagaven l'arrendament en espècies i en treball.

Estudi de la comarca: la Terra Alta

La Terra Alta: història.

Per tal de dur a terme totes les feines del monestir cada monjo es dedicava a una activitat. Segons aquesta activitat trobàvem: l'abat, l'hospitaler, el setmaner, el sagristà, el porter, el cuiner, el cambrer, el forner, el bibliotecari, el prior, el cellerer.

Posa el nom de cada monjo segons la seua activitat:

Cuidava del rebost i de la qualitat del menjar.

Substituïa a l'abat quan era fora.

Coïa el pa.

Màxim càrrec. Era el cap de la comunitat.

Durant la setmana, servia taula, deia missa...

Dirigia les tasques en la confecció dels àpats.

Tenia cura de les coses referents al culte.

Homes/dones que es retiraven als monestirs.

Tenia cura dels malalts.

Donava almoines als pobres i cobrava el delme.

Cuidava de la roba i de les cel·les dels monjos.

Encarregat de la biblioteca.

Els nobles eren homes lliures que es podien convertir en vassalls d'altres senyors. Tenien el poder de manar i castigar al seu territori i imposaven dures obligacions als pagesos.

Vivien en un castell des del qual dominava la senyoria.

Alimentat pels pagesos es dedicava a la guerra, als torneigs i a la caça.

Protegits pels castells, els pagesos repobladors colonitzen i ocupen les noves terres.

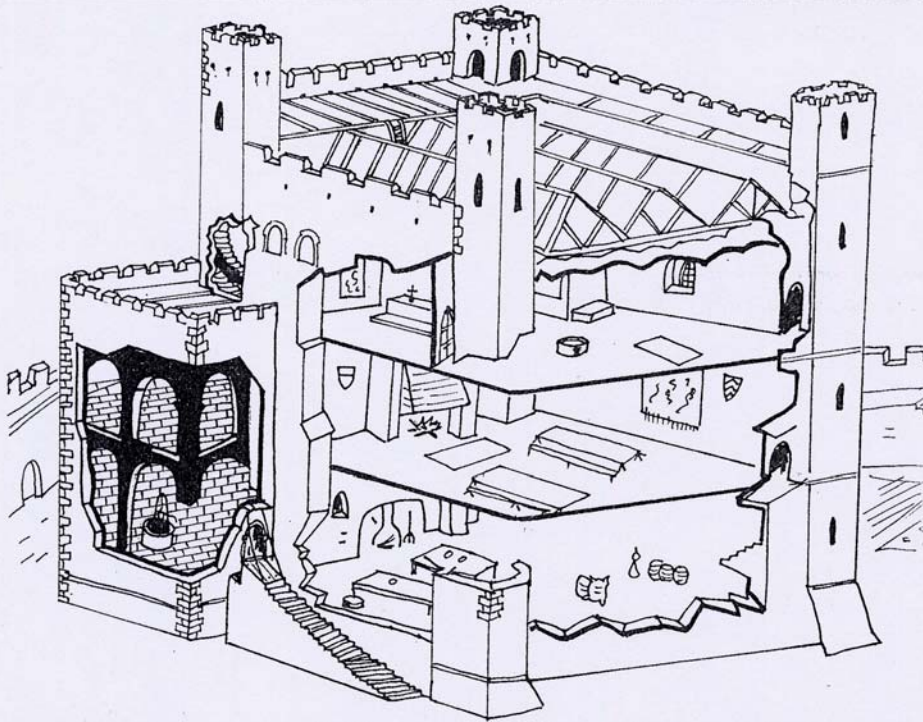

Situa cada element al lloc que correspon dins del castell:

muralla, pati d'armes, horts, rebost, cuina, menjador,

torre, merlets, capella, dormitori.

Estudi de la comarca: la Terra Alta

Els pagesos procuraven l'aliment d'aquella societat medieval. A sobre seu tenien, però, moltes obligacions:

- Treballar la terra del senyor.
- Portar a moldre el blat o les olives al molí del senyor, pagant els diners corresponents.
- Aplanar els camins.
- Reparar la muralla del castell.
- Vigilar des de la torre del castell, quan els tocava fer de sentinelles.

Vivien en cabanes o masos, de dimensions molt reduïdes, d'una sola habitació, feta de troncs d'arbre, de lloses i de fang i coberta de canyes i brossa.

El mobiliari era molt escàs: tamborets de fusta, màrfegues de palla, una caixa de palla que feia de llit, escudelles de fusta i una caldera.

Si hi havia bèsties, també ocupaven aquesta estança, en dependències secundàries. Estaven a càrrec de la dona del pagès, que també ajudava a treballar la terra i filava i teixia els vestits.

Quan hi havia guerra es refugiaven darrera la muralla del castell o dels murs del monestir.

La majoria de les cartes de poblament de la Terra Alta són d'aquesta època.

Digues si són veritat les següents afirmacions:

Les cabanes són de dimensions molt reduïdes

SI NO

Normalment tenen una sola cambra on conviu la família i es guarden els estris i les eines de treball.

SI NO

El mobiliari és molt abundant.

SI NO

Les bèsties, si n'hi ha, ocupen dependències secundàries.

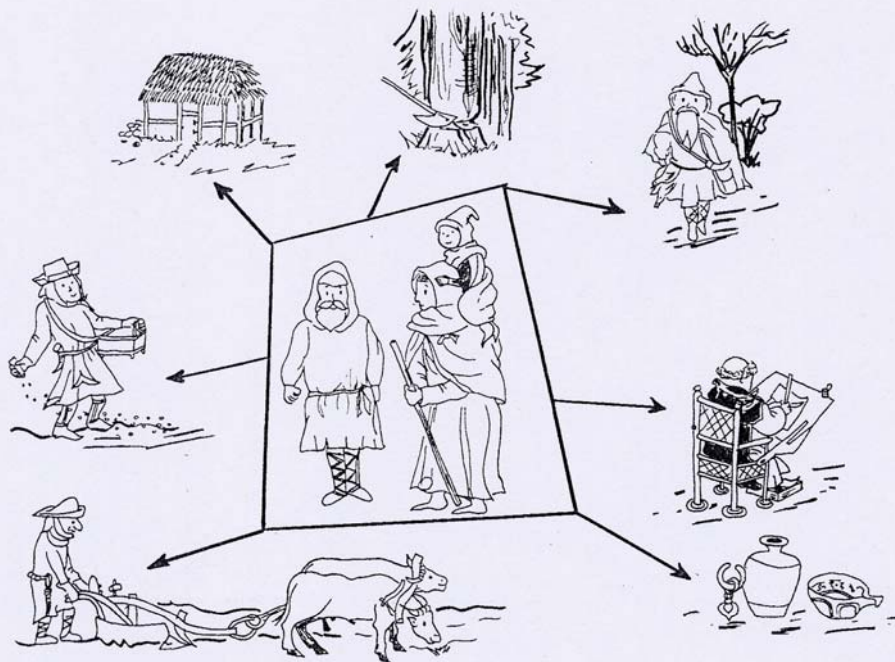
SI NO

Les cabanes o masos es construeixen amb fusta, lloses, canyes i fang.

SI NO

Pinta aquelles activitats pròpies del pagesos de l'edat mitjana.
Escriu de quina feina es tracta.

El convent de Sant Salvador, Sant Bartomeu de Camposines, Sant Joan d'Algars, Sant Salvador de Pinyeres o el Castell d'Algars i d'Almudèfer són petjades de la història a la comarca.

ELS ROMANS.

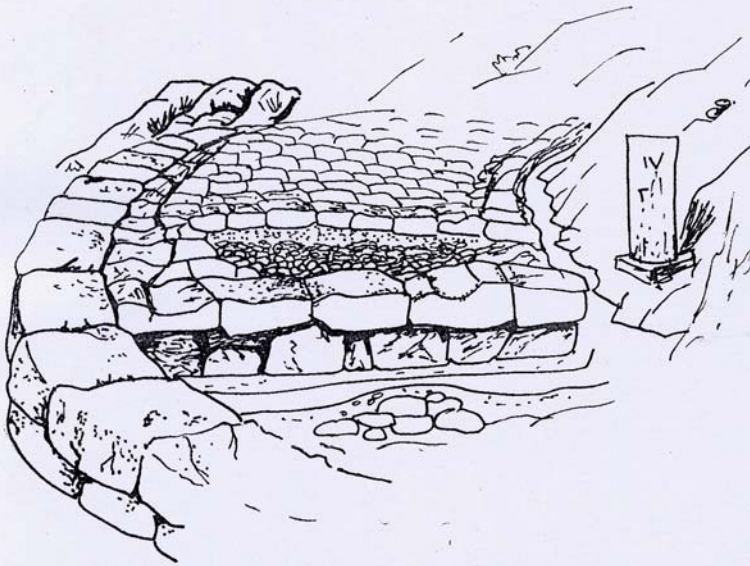
Segurament has sentit parlar algun cop dels romans o has vist còmics, com l'Astèrix o bé alguna construcció que ens ha quedat d'aquella època.

Els romans van decidir que les terres d'Ibèria (entre les quals hi havia les de la nostra comarca) estaven molt ben situades i que els interessava d'establir-s'hi.

El sistema social dels romans estava basat en els esclaus. Només uns pocs homes eren nobles i comerciants (homes lliures), la resta, la gran majoria, depenien de l'amo i aquest podia fer d'ells el que volia.

Els esclaus eren bàsics per al funcionament de la seua agricultura ja treballaven la terra dels amos de franc. Conreaven principalment blat, vi i oli.

Donaven molta importància a les comunicacions i tenien bones idees: sabien fer parets i camins empedrats que anomenaven vies.

Les restes d'un tram de l'antiga via romana que comunicava

Dertosa (Tortosa) amb altres ciutats de l'interior de Catalunya com Ilerda (Lleida) o de l'Aragó, com Caesaraugusta (Saragossa), es troben al terme municipal de Batea.

S'han documentat

3.000 metres de calçada empedrada que es creu que fou construïda cap al segle I a C. El seu traçat correspon, en part, amb l'antic camí de Batea a la Poble de Massaluça.

Quan vas per qualsevol carretera, veus una colla de senyals que ens indiquen les direccions, els quilòmetres, etc. En el món dels romans,

La Terra Alta: història

a les seues vies, també passava una cosa semblant, tenien les pedres mil·liàries que tenien la funció d'indicar les distàncies així com el nom del constructor o restaurador de la via.

Les ciutats van créixer molt i la més important era Roma. D'aquí la dita "tots els camins porten a Roma".

Parlaven el llatí, la llengua mare del català i encara avui certs aspectes de les seues lleis tenen vigència.

Al següent mapa de la península Ibèrica, pinta la via romana que passava per la Terra Alta.

Als romans els agradava molt decorar les seues cases amb mosaics.

El procés de construcció era senzill. Els materials bàsics eren la sorra o l'argila, la calç i l'aigua. Es barrejaven tots tres per a formar el morter. Aquest morter es posava al terra i s'hi dibuixava el motiu. A sobre s'anava omplint amb les tesel·les -petites peces de marbre o d'altres tipus de pedretes de colors-. Algunes vegades, si el mosaic era molt difícil, el dibuix es feia damunt d'un pergamí.

Amb l'ajut dels teus mestres, dibuixa les tesel·les de colors del segon dibuix, per tal de convertir-lo en un mosaic.

Estudi de la comarca: la Terra Alta

ELS ÍBERS.

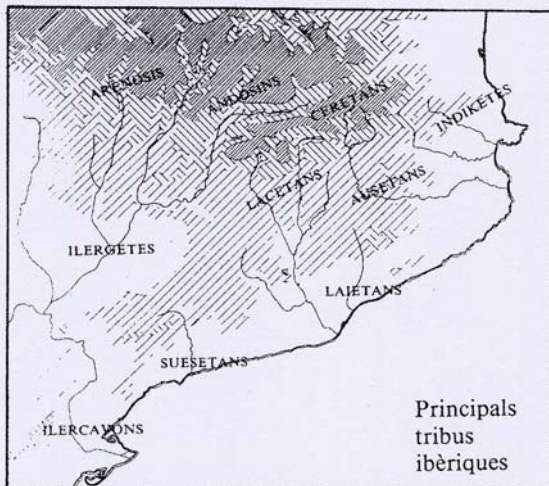
Els pobladors íbers són els primers homes i dones de la història de la Terra Alta dels quals sabem coses concretes. Podem situar-los en uns llocs determinats, en uns habitatges, amb uns instruments, ...

Es dedicaven a l'agricultura, al conreu de l'olivera i de la vinya, i a la ramaderia; sabien utilitzar, i van desenvolupar la indústria dels metalls.

Vivien en pobles fortificats, construïts amb pedres.

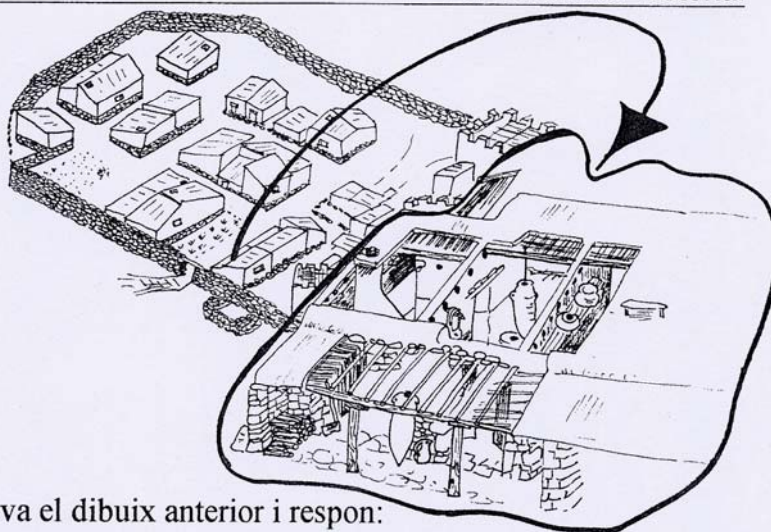
Cada tribu estava organitzada políticament. Tenia un cap de tribu, exèrcits, consellers, ... i s'aliaven entre elles si ho consideraven convenient. Constitueixen els pobladors que fan de pas entre els primers homes treballadors de la terra i els nous sistemes de vida que imposaran els romans.

La seua cultura, llengua i tradicions va ser destruïda per un poble que ja coneixes: els romans.

Les cases dels poblats ibèrics eren petites, de pedra en la part baixa i de tova per dalt. La teulada era de palla o de branques barrejades amb fang i sostingudes per bigues de fusta. Acostumaven a tenir dues habitacions separades per un envà. Al vestíbul es guardaven, probablement, el bestiar i les eines del camp. A la sala s'hi feia la vida. El sòl era de terra, endurida a força de ser trepitjada. Al mig de l'habitació hi havia la llar de foc que servia per a cuinar i per a escalfar l'habitació. A prop del foc hi havia els llits; eren de fusta o de pell. En aquesta estança també es trobava el moli de mà per a fer farina.

La Terra Alta: història.

Observa el dibuix anterior i respon:

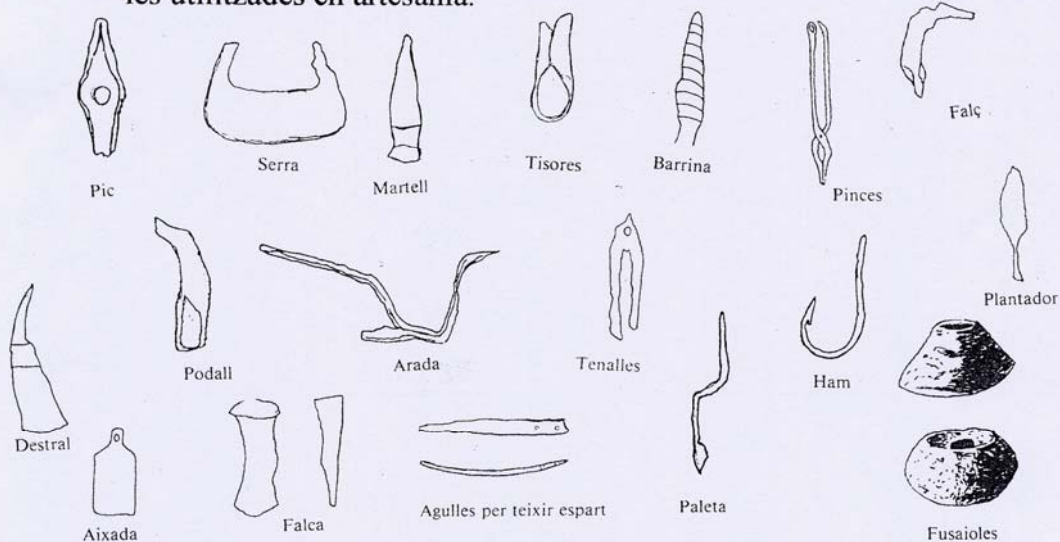
Com eren els carrers dels poblats ibèrics?.

De quin material eren les cases?.

Per quina raó les cases eren petites?.

Aquí tens una sèrie d'eines trobades en poblats íbers. Encercla en blau les que es feien servir per a l'agricultura i de color roig les utilitzades en artesanía.

Els poblats del Tossal del Moro de Pinyeres, del Coll del Moro i de la Gessera són petjades de la història a la comarca.

Estudi de la comarca: la Terra Alta

LA PREHISTÒRIA

Existeix un període en la vida dels homes i de les dones del qual no en sabem res per escrit, ja que en aquells temps no en sabien d'escriure. L'anomenem prehistòria.

En aquells temps eren nòmades, que vol dir que anaven d'un lloc a l'altre caçant, pescant i recollint els fruits, les fulles, les tiges i les arrels dels vegetals per tal d'alimentar-se.

Feien servir armes de pedra per a caçar i amb l'experiència van anar aprenent a distingir els vegetals útils dels perjudicials, les plantes comestibles de les verinoses.

Així, de mica en mica, l'home va anar aprenent a dominar la natura. No vivia només del que trobava sinó del que plantava; es va fer, per dir-ho d'alguna manera, pagès i es va instal·lar a viure en llocs fixos. Al mateix temps va anar domesticant animals i disposant de ramats dels quals podia obtenir carns, pells, llet, llana, ...

També van aprendre a fer objectes de ceràmica per tal de preparar i conservar els aliments.

Aquesta època de descobriments l'anomenem Neolític i els homes d'aquells temps són els primers pagesos que van obtenir collites a la Terra Alta, això va passar, si fa no fa, més de cinc mil anys enrera, que és dir!

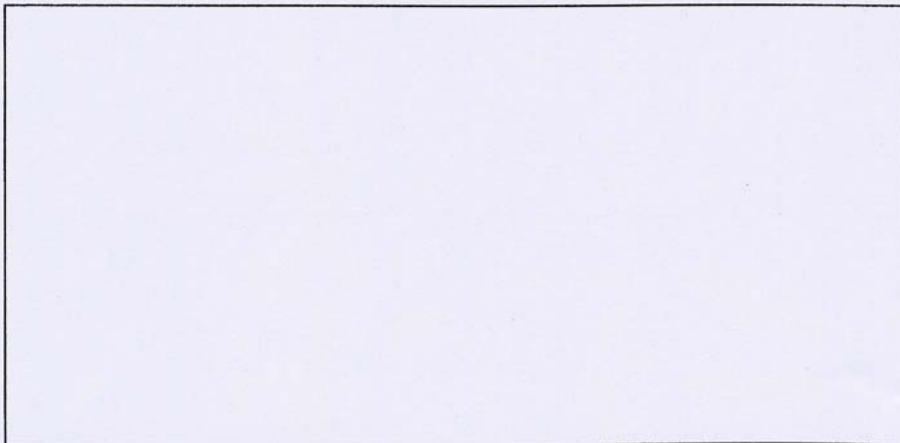
La Terra Alta: història

Pinta el dibuix següent i identifica les activitats econòmiques que s'hi realitzen.

Resumeix els canvis més importants que es van produir amb l'anomenada revolució neolítica.

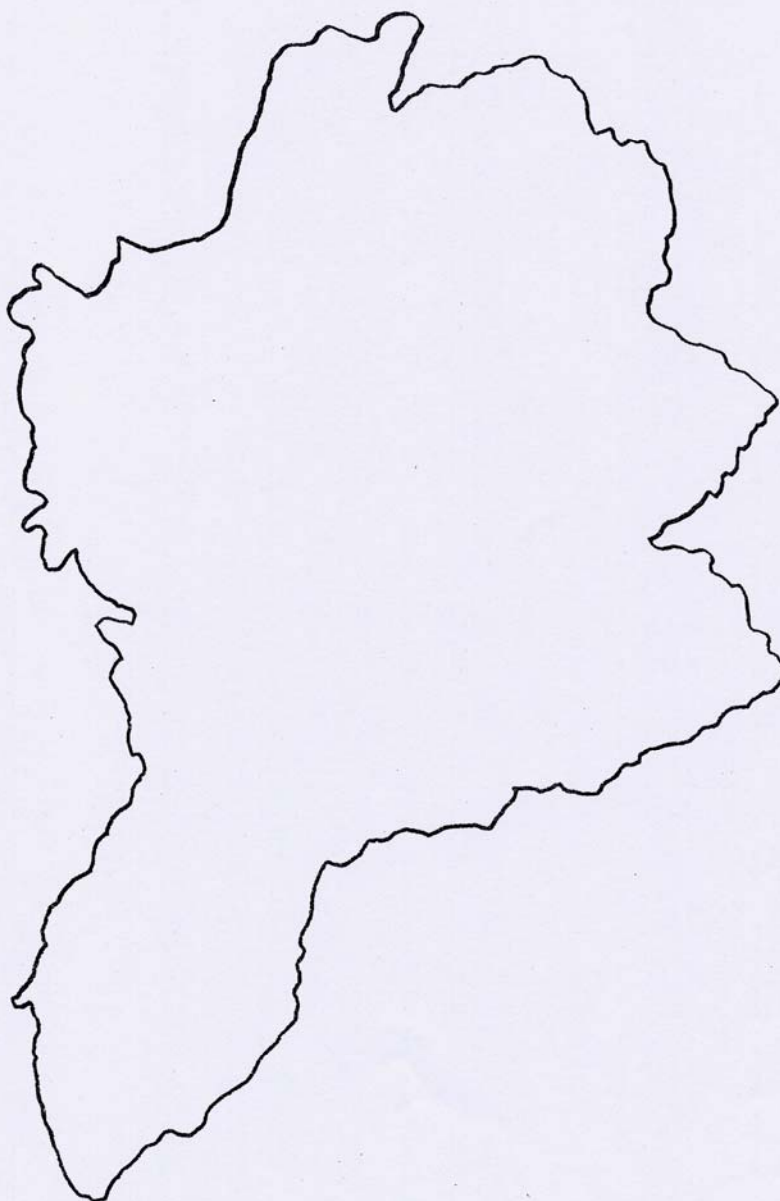

Estudi de la comarca: la Terra Alta

La Terra Alta: història.

Situa al següent mapa de la Terra Alta les diferents petjades de la història que has estudiat al llarg del quadern que ara acabes.

Estudi de la comarca: la Terra Alta

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament
Centre de Recursos Pedagògics de la Terra Alta

Edita: CRP de la Terra Alta

Realització: Aquest quadern ha estat elaborat pel Seminari «Elaboració de materials per a l'estudi de la comarca» de l'ICE de la Universitat Rovira i Virgili, dins de les activitats del Pla de Formació Permanent del Professorat de la Terra Alta.